

in onvoldoende mate, dan zou, zo liet Rauter weten, de *Ordnungspolizei* ingrijpen, 'waarbij zonder waarschuwing met scherp (zou) worden geschoten.'¹ Het leek de bezetter wenselijk, de kans op demonstraties en, in het algemeen, op verzet te verminderen door al diegenen van hun vrijheid te beroven die vaak vele jaren van hun leven gewijd hadden aan de arbeid voor het communistische ideaal; van die arrestaties zou ook een afschrikwekkende werking kunnen uitgaan. Men nam de grenzen niet te nauw: bekende links-socialisten, anarchisten en syndicalisten zouden óók gearresteerd worden. Dat alles was vermoedelijk in overeenstemming met de instructies die men op of onmiddellijk na de 22ste juni ontvangen had van het *Reichssicherheitshauptamt* te Berlijn.

De namen en de adressen van de te arresteren personen werden door de *Sicherheitspolizei* ontleend aan gegevens die in de jaren '20 en '30 door de Nederlandse geheime dienst, de Centrale Inlichtingsdienst, verzameld waren; in veel gevallen werden deze aangevuld met gegevens van de gemeentelijke politiekorpsen. De arrestaties vonden hoofdzakelijk plaats in de nacht van 24 op 25 juni. In Amsterdam, waar men vijf-en-zeventig personen oppakte, waren daarbij '100 Mann holländische Polizei' betrokken² van wie echter sommigen diegenen die gezocht werden, hielpen ontsnappen.³ In Friesland waren de te arresteren personen '*ausgesucht in Verbindung und Zusammenarbeit mit den Bürgermeistern und dem Generalstaatsanwalt*.'⁴ In een deel van Noord-Holland werden alle arrestaties door de Alkmaarse politie verricht onder leiding van de waarnemend commissaris van politie, een NSB'er; in Hengelo (Overijssel) was het evenwel een niet-NSB'er, óók commissaris van politie, die persoonlijk een communistisch ex-gemeenteraadslid dat in eerste instantie geweigerd had, naar het bureau te komen, per fiets ophaalde.

Wij hebben de indruk dat de slachtoffers van deze actie, ook de meeste communisten onder hen, door de arrestatiegolf volledig verrast werden. In Den Haag had men Louis de Visser, fractievoorzitter van de CPN in de Tweede Kamer, met nadruk aangeraden onder te duiken; hij had gearzeld en was nog zijn koffertje aan het pakken toen hij van huis gehaald werd. Nu moet bij dit alles wel bedacht worden dat, door de gebrekkigheid van het Nederlandse documentatiemateriaal, in een aanmerkelijk aantal gevallen personen opgepakt werden die al jaren tevoren de banden met de CPN ver-

¹ Rondschrijven, 24 juni 1941, van de procureur-generaal Den Haag (CNO, 12 c).

² 'Meldungen aus den Niederlanden', 67 (28 oktober 1941), p. 8. ³ *De Waarheid*, 19 (juli 1941), p. 6. ⁴ Brief, 26 juni 1941, van de Bds, *Aussenstelle Leeuwarden*, aan de Bds (HSSuPF, 158 b).